

ні популярністю користувались книги С.Смаль-Стоцького «Буковинська Русь: культурно-історичний образок», М. Кордуби «Ілюстрована історія Буковини»¹⁷.

Таким чином, вивчення розвитку краєзнавчих досліджень в західноукраїнських землях переконує в необхідності піднесення ролі історичного краєзнавства як науки, його значення в суспільному житті народу, що дасть перспективи для нових досліджень конкретних регіонів, міст і сіл нашої держави.

В конкретному вияві це означає активізацію науково-пошукової роботи із врахуванням специфіки регіонів, розгортання дослідження різних періодів місцевої історії, а також культури, природи, переосінку набутої віками величезної спадщини.

Весь комплекс проблем, пов'язаний з дальшим розвитком наукових, громадських, шкільних форм дослідження і пропаганди краю, повинен передбачити перспективну програму розвитку історичного краєзнавства в Україні. Слід прискорити роботу із розробки концепцій розвитку краєзнавства в добу суверенної України, докласти зусиль для її практичної реалізації. З огляду на це, кожний осередок з вивчення історичного краєзнавства повинен зробити відчутний внесок в зазначену програму, розробити ряд заходів з поглиблення історико-краєзнавчих досліджень у регіоні.

¹ Гаврилів Б. Галицьке краєзнавство. – Ч. I. – Коломия, 1997. – С. 66.

² Прокопчук В. С. Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років ХХ – початку ХХІ століття: від репресій, занепаду, до відродження, розквіту. – Кам'янець-Подільський, 2005. – 68 с.

³ Limanowski V. Galicya. – Warszawa, 1892. – S. 49.

⁴ Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття: Досвід. Проблеми. Перспективи. - К., 2000. – С. 38.

⁵ Історичне краєзнавство в Українській РСР / За ред. П. Тронька. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 42.

⁶ Матюшин Г.Н. Историческое краеведение. - М., 1987. – С. 47.

⁷ Уривалкін О. М. Історичне краєзнавство: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2006. – С. 37.

⁸ Franko I. Krajoznawstwo galicyjskie // Kurjer Lwowski. – 1892. – № 221. – С. 3.

⁹ Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 29, оп. 1, спр. 188, п. 69. – Арк. 17.

¹⁰ Franko I. Krajoznawstwo galicyjskie // Kurjer Lwowski. – 1892. – № 221. – С. 3.

¹¹ Історичне краєзнавство в Українській РСР / За ред. П. Тронька. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 42.

¹² Луцький Я. Український краєзнавчо-туристичний рух у Галичині (1830-1939 рр.). – Івано-Франківськ, 2003. – С. 51.

¹³ Шеремета О. М. Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – Львів, 2005. – С. 11.

¹⁴ Гаврилів Б., Любінець І. Історичне краєзнавство. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 73.

¹⁵ Закон України «Про музеї і музейну справу» // ВВР. – 1995. – № 25. – Ст. 191.

¹⁶ Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття: Досвід. Проблеми. Перспективи. - К., 2000. – С. 41.

¹⁷ Маланчук В. Розвиток етнографічної думки в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 89.

Summary

*Vitaliy Skomorovskiy
(Ivano-Frankivsk)*

The Development of Historical Regional Ethnographical Investigation in the West Ukrainian Lands in 19-th

The tasks of national selfconsciousness and historical memory of the Ukrainian people play the most important role in the Ukrainian independent state building. The main factor for their realization is the regional ethnography which is invaluable treasury of historical experience preservation for many generations.

Key words: West Ukrainian lands, ethnographical investigations, ethnography, historical ethnography, people's societies.

УДК 94: 329. 15 | (477. 82) „1988 / 1991”

*Василь Чура
(Львів)*

ВІДОБРАЖЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЮ КОМПАРТІЙНОЮ ПРЕСОЮ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ В ОБЛАСТІ НАПРИКІНЦІ 80-х рр. ХХ ст.

Обласні, районні та заводські компартійні періодичні видання, будучи слухняними виконавцями волі партапарату, у 1988 р. доклали зусиль, щоб показати антикомуністичний рух серед патріотично налаштованих мешканців області, як антидержавні спроби зруйнувати СРСР. Зберігаючи партійну спрямованість у 1989 р., компартвидання демонструють початки неупередженої оцінки національно-демократичних подій в регіоні. У 1990 р. політична позиція періодики КПУ зазнає помітних змін. Відбувається трансформація прокомуністичних періодичних видань у національно налаштовану пресу Львівщини.

Ключові слова: антикомуністичні виступи, страйки, мітинги, періодичні видання, статті, публікації, компартапарат, трансформація.

Ключового значення, щодо пропагування комуністичної доктрини, компартапарат надавав за-

собам масової інформації. Особливо це стосувалося місцевих періодичних видань, працівники котрих вели безпосереднє спілкування із мешканцями того чи іншого регіону, позаяк зустрічалися з ними на виробництві і в побуті, а відтак знали їх повсякденні проблеми, відчували специфіку місцевості. Тому компартапарат наприкінці 80-х рр. XX ст. доклав чимало старань, щоб через локальну пресу сформувану громадську думку про виняткову доцільність та незворотність «перебудовчих» реформуваль, започаткованих у 1985 р.

Демократизація соціально-економічного розвитку СРСР спричиняє ослаблення компартійного режиму, що закономірно призводить до відновлення антикомуністичного національно-визвольного руху. В таких умовах, на початку 1988 р., КПРС розгортає широку пропагандистську кампанію з метою дискредитації діяльності «неформальних» національно-демократичних спілок та їх лідерів. Зрозумівши загрозу, яку останні становлять для комуністичної влади в УРСР, компартійна верхівка приділила максимум уваги місцевій періодиці західного регіону республіки, а саме Львівщині, де анти-

комуністичне протистояння розгорталось особливо гостро.

Проблема висвітлення місцевою компартійною пресою розгортання національно-демократичного руху Львівщини у 1988-1990 рр. в історичній літературі практично недосліджена. Тому завдання даної наукової розвідки полягає у висвітленні шляхів перетворення обласної періодики із прокомуністичного пропагандистського органу у рупор державотворчих процесів, що розвивалися в національно свідомому середовищі Львівської області.

Умовно місцеві періодичні видання можна поділити на три групи. Обласна, районна та виробнича преса. До першої належали речники Львівського обкому Компартії України та обласної ради народних депутатів «Вільна Україна» і «Львовская правда» а також орган обласної комсомольської організації «Ленінська молодь». Районна періодика КПУ була широко представлена у регіонах області. Її сукупність демонструє наступна таблиця, яку укладено на основі матеріалів, що зберігаються у Державному архіві Львівської області¹:

Партійна організація	Назва періодичного видання	Тираж (тис.)	Ціна (коп.)
Бродівська	Бродівський вісник	6.200	5
Буська	За оновлення	2.000	7
Городоцька	Новий шлях	2.500	5
Дрогобицька	Вісник Підкарпаття	5.500	5
Жидачівська	Радянський шлях	2.500	4
Золочівська	Ленінське слово	4.200	5
Кам.-Бузька	Авангард	2.500	6
Миколаївська	Ленінська зоря	2.000	3
Мостиська	Соціалістичний шлях	2.000	5
Нестерівська	Нове життя	5.500	5
Перемишлянська	Перемога	4.500	5
Пустомитівська	Ленінський прапор	2.000	8
Радехівська	Нова зоря	3.500	6
Самбірська	Єдність	5.500	7
Сколівська	Радянська Верховина	1.500	5
Сокальська	Вперед	2.500	10
Старосамбірська	Дністрові хвилі	2.000	10
Стрийська	Голос Стрийщини	2.000	8
Турківська	Карпатська правда	2.000	6
Яворівська	Зоря	3.000	10

Виробнича преса репрезентована найбільшими газетами – багатотиражками, що діяли на всіх великих промислових підприємствах області.

Уповільнення темпів просування соціально-економічних реформ в СРСР стає очевидними у 1988 р. Ринкові методи господарювання виявилися несумісними з радянською командно-адміністратив-

ною системою. Запровадження госпрозрахунку та самофінансування не давали бажаних результатів і спричинялися до зворотного ефекту – стрімкого погіршення добробуту громадян країни. Стало зрозуміло – без радикальної політичної реформи не обійдеться. Компартійний лідер Союзу РСР М. Горбачов на XIX партконференції проголошує

оновлення політичної системи Радянського Союзу. Його зміст полягає у зростанні державних повноважень рад народних депутатів. Такий крок спричиняє зменшення політичної ваги компартапарату, а відтак ослаблення комуністичного режиму. За умов зменшення компартійного тиску відбувається помітна активізація антикомуністичного національно-демократичного руху.

Більшість публікацій газети «Вільна Україна» у 1988 р. спрямована на дискредитацію боротьби українського народу за державність 20-х – 50-х рр. ХХ ст. У статті «Без строку давності» йшлося про схід мешканців с. Великі Сушиці Старосамбірського району, в ході якого гнівному осуду були піддані «українські буржуазні націоналісти» – члени ОУН. Її автор Д. Чорний протиставляв «звірства» УПА з «успіхами» радянської влади в Галичині у повоєнні роки на користь останніх. Ключовою на зібранні була промова секретаря райкому КПУ О. Вишневської². Публікація з красномовною назвою «Біля чужого корита» демонструвала реакцію читачів на статті «Інтерв'ю з-під поли» та «Під маскою боротьби за гласність», надруковані у 1987 р. 9 листів, автори яких здебільшого ветерани війни та праці або партійні та радянські керівники, звинувачували лідерів новопосталих національних об'єднань у паразитуванні на ідеях «перебудови»³. Згодом з'являються публікації «Кому вони служать?»⁴, «Новоявлені місіонери»⁵, «Спекулюючи демократією і гласністю»⁶, «Горе з пам'яті не викреслиш»⁷. Їх політичну позицію ілюструє стаття В. Шевцова з недвозначною назвою «Алле-парад львівських „вожденят»». Автор у алегоричній формі пропонував вигнати з міста лідерів національно-демократичного руху⁸. «Дії Львівської філії УХС це безчинство, здійснене силами реакції, продуманий акт диверсії проти політики демократизації і гласності,» – так закінчувалася публікація Л. Сухоноса, загальний зміст якої недвозначно вказував на політичне замовлення компартапарату Львівщини⁹.

Перебуваючи під пильним поглядом обласної, районна періодика була трибуною комуністичної пропаганди на місцях. Її ставлення до національного відродження добре ілюстрували статті газети «Нове життя» Нестерівського РКП. Особливо помітними серед них були: «Історія свідчить»¹⁰, «Народ не прощає»¹¹, «Привиди з вулиці Цепелінштрассе», у яких Я. Стецька та С. Бандеру було названо словами Я. Галана «карликами із заплямованими від безсильної злоби бородами»¹². Винятково багато публікацій присвячено 1000-літтю хрещення Київської Русі. З 9 статей атеїстичного спрямування 7 демонстрували ліберальне ставлення компартапарату до православ'я та абсолютне неприйняття католицизму. Це продемонструвала публікація «Історія свідчить» у наступній цитаті: «Приводом до чергової антикомуністичної кампанії реакційні католицькі кола обрали 1000-ліття

запровадження християнства на Русі. Для цього вони охоче використовують служителів колишньої уніатської церкви, багато з яких знеславили себе прислужництвом фашистам»¹³. Звертає на себе увагу те, що газета не помістила жодної публікації щодо діяльності антикомуністичних організацій, хоча наприкінці зазначеного року вони заявляли про себе вже досить відчутно. Очевидно, таке замовчування вказує на невпевненість компартапарату щодо протистояння новопосталим національним формуванням. Періодичне видання комуністів Кам'янсько-Бузького району «Авангард» наважилося лише на одну статтю: «Моя відповідь «патріотам». Трактуючи мітингові промови антикомуністичних лідерів прислів'ям «Собака гавкає – вітер носить», авторка І. Івановська просила читачів надсилати листи «із розвінчанням справжнього обличчя українського буржуазного націоналізму, його новоявлених захисників Чорновола, Гориня, Макара та іже з ними»¹⁴.

Виробнича періодика перебувала в найскрутнішому становищі, позаяк перебувала під подвійним контролем обласного та районного керівництва. Сказане підтверджує «Автобусобудівник» – газета ЛАЗу. На її шпальтах юристконсульт заводу Н. Батуріна у статті «Нове про проведення масових заходів» ознайомила робітників з указом Президії Верховної ради УРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій». За участь у страйковому русі законодавство передбачало відповідальність у вигляді штрафу 300 крб. та адміністративне покарання строком на 15 діб. При повторному порушенні – відповідно, 1000 крб. і 60 діб, в разі системного недотримання закону – 2000 крб. та позбавлення волі на 6 місяців¹⁵.

Серед сукупності компартійно-схвальних статей газети «Електрон» (ВО «Мікроприлад») привертає увагу публікація «Різні вітрила гласності». Вона засвідчила реакцію компартерівництва заводу щодо розгортання національно-демократичного руху у Львові. Партійний актив в особі секретарів цехових парткомів П. Бодака, С. Патрая, Р. Фролова виступив від імені трудового колективу підприємства і заявив, що «працівники засуджують дії так званої ініціативної групи комітетчиків – братів Горинів, В. Чорновола, І. Калинця, І. Макара, Я. Путька, спрямовані на підрив основ радянського співжиття»¹⁶.

Розгляд локальних періодичних видань 1989 р. свідчить, що вони залишалися прокомуністичними. Гострий осуд національного відродження засвідчували історичні розвідки на зразок «Чого ні забувати, ні вибачати не можна. Бандерівщина перед судом історії»¹⁷, «Національна символіка України» тощо. Остання публікація так передала компартійне ставлення до відновлення антикомуністичного руху галичан: «З боку окремих громадян розпочалася дискусія про відновлення жовто-

блакитного прапора. Вони використовують процеси демократизації і гласності, хочуть нав'язати скомпрометовану буржуазними націоналістами символіку»¹⁸.

В міру наростання антидержавних виступів збільшується кількість публікацій, пронизаних добре помітним засудженням численних страйків, мітингів та демонстрацій незгоди з компартійною владою. Опозиційні лідери звинувачувалися у спотворенні гласності, неконструктивізмі, горлохвастві, зловживанні ідеями «перебудови». Лунали компартійні заклики до силових структур навести порядок у області, забезпечити громадян від проявів національного екстремізму. Сказане демонстрували статті «Мітинговий марафон»¹⁹, «Цілком... не таємно»²⁰, «Здоровий глузд»²¹.

Однак стрімке наростання антикомуністичного руху змусило редакції до аналітичного розгляду явищ, що розгорталися. У другому півріччі з'являються публікації, не позбавлені ознак аналітики, в яких простежувався відхід від комуністичної догматики та намагання дати об'єктивну оцінку подіям. Б.Ібраєв у статті «Початок конструктивному діалогу» зробив висновок, що установча конференція НРУ в Золочеві проголосила ті ж ідеї, які започаткувала «перебудова»²². Подібну тенденцію ілюструвала стаття «Побільше розсудливості, поменше емоцій»²³.

На шпальтах друкованого органу комуністів Сколівщини – газети «Радянська Верховина» право на життя отримала публікація Т.Кухти «Кому вони служать?». Залишаючись на комуністичних позиціях, автор все ж констатував, що під час паханиди на горі Маківка, яку спільно провели священники РПЦ та УГКЦ, побутувала думка про зміцнення єдності українського народу. Закінчується стаття зверненням до читачів відкрито висловлювати власну позицію на шпальтах видання²⁴. Секретар парторганізації школи № 2 Г. Янкова на сторінках газети Перемишлянського РКП «Перемога» опублікувала статтю «Наша позиція в перебудові». Авторка писала: «Організація мітингів, діяльність УХС та УКЦ далеко не сприяють перебудові, а навпаки шкодять»²⁵. Проте наприкінці року з'являється стаття «Совість – не дим, очі не виїсть?». Публікація демонструє проведення першого мітингу в с. Бачів, організатором якого був місцевий сподвижник НРУ В.Демкович. Його львівських однодумців автор К.Петрів назвав розумними, розсудливими, безкорисливими людьми з виваженою позицією²⁶.

Співзвучною районній була виробнича періодика. Газета Локомотиворемонтного заводу «Заводський гудок» у публікаціях «Коротка пам'ять»²⁷, «Кого захищає І. Калинець?»²⁸, «Хто є хто?»²⁹ ілюструвала намагання компартапарату показати антикомуністичний рух як «безмірне вип'ячування національного, роздування демагогічної тріскотні про образи мови й етнічну агресію»³⁰. «Львівсі-

льмашівець» – багатотиражка ВО «Львівхімсільгоспмаш» упродовж року завзято таврувала відновлення національно-визвольного руху у статтях «Боротьба за велику справу»³¹, «Націям – рівні можливості»³², «Заради спільної мети»³³. Однак наприкінці року трансформацію місцевої преси засвідчила публікація «Чи потрібен заводу страйк?». Її автор – М.Базелюк засудив тенденційне висвітлення подій 1 жовтня у Львові та поклав відповідальність за побиття людей на міські силові структури³⁴.

1990 р. вніс помітні зміни у висвітлення компартійною пресою державотворчого руху в УРСР. Втрата політичної влади, Декларація про державний суверенітет України, переростання національно-демократичних виступів у антидержавні, змусили компартійні видання переосмислити стиль та методи подачі матеріалів. Однією з важливих причин демократизації періодики КПУ було виникнення демократичної преси – речника рад народних депутатів. Поява альтернативи помітно змінює загальний почерк публікацій компартійної періодики. Він набирає ознак конструктивного трактування подій, відмови від консерватизму, стає на позиції, близькі до національних. Щезають комуністична догматика та упередженість, на зміну яким приходять намагання вести діалог. Хоча ключові компартійні позиції залишалися незмінними, на шпальтах «Ленінської молоді» мають місце статті з красномовними назвами «Радянській імперії загрожує розпад?»³⁵, «Перебудові потрібна нова ідея»³⁶, «Дорога в рабство»³⁷, «Комуніст вийшов з партії»³⁸, «Розкол чи розвал?»³⁹. С.Герман – автор статей «Хай 22 січня стане днем національної згоди»⁴⁰, «... Час великої надії і тривоги» вважав за потрібне дослівно передати інтерв'ю з лідером антикомуністичного руху С.Хмарою. Останній сказав: «Комуністи ніколи не отримували від народу мандат на владу. Вони і досі незаконно утримують її. Остаточо скомпрометована, ленінська партія розвалюється на очах»⁴¹.

Еталоном демократизації районної комуністичної преси є підстави вважати газету «Голос Стрийщини». У публікації про хід першотравневих святкувань лунало: «Так давайте усі разом і комуністи, і безпартійні, і представники Руху йти до національного, соціального, культурного відродження»⁴². Державотворчі прагнення громадськості району ілюструвала стаття «Україна: колонія чи держава», котра закінчувалася виразним запитанням автора С. Пака: «Якщо ми 53-х мільйонний народ, то хіба Україна не світова держава?»⁴³. «Соціалістичний шлях» – компартвиразник Мостиського району у статті «Такої сесії ще не було» вустами багатолітнього члена КПРС А.Шота вітав роботу демократичних рад і засудив її негативне сприйняття обласним керівником КПУ⁴⁴.

Подібні публікації з'являються на сторінках «Заводської правди» (ВО імені 50-річчя Жовтня).

На початку року ще має місце критика на зразок статті «Про «Братерство», в якій її автор Я.Гандзюлевич, виступаючи від імені львів'ян, стверджував, що їх значна частина не підтримує погляди В.Чорновола та Б.Гориня⁴⁵. Проте після перемоги демократичних сил області на виборах до рад народних депутатів Р.Данилюк – член заводського осередку Товариства української мови імені Т.Шевченка опублікував статтю «А ми тую червону калину підіймемо...» в якій піднесено описував національне відродження краю⁴⁶. Вагому видозміні трактування державницьких прагнень трудового колективу демонструвала газета «Маяк» однойменного виробничого об'єднання. На її шпальтах віднаходила місце зростаюча кількість національно-демократичних матеріалів. Серед них такі публікації, як «Мова і духовність суспільства»⁴⁷, «Події складні, неоднозначні...»⁴⁸, «Нова тактика Руху»⁴⁹. Апогеєм перетворення комуністичної преси була стаття робітника згаданого підприємства В.Приставського «Від пробудження до відродження». Демонструючи реакцію львів'ян щодо антикомуністичного визвольного руху він сказав: «Народний рух України поставив за мету збудувати самостійну державу. А це можливо за умов усунення КПРС від державної влади на Україні»⁵⁰.

Таким чином, за допомогою аналізу компартійної періодики обласного, районного та виробничого рівнів у 1988 – 1990 рр. вдалося встановити наступне:

У 1988 р. преса працювала у єдиному, комуністичному руслі і доклала чимало зусиль щодо популяризації компартійного реформування та дискредитації проявів національно-демократичного руху і його лідерів.

Помітне наростання антикомуністичного руху у 1989 р. внесло корективи у стиль подачі матеріалів, що торкалися його розгортання. Залишаючись на радянських позиціях, публікації набирають альтернативного характеру, простежуються спроби аналітичного розгляду подій.

Перше півріччя 1990 р. спричиняється до поступової трансформації сприйняття компартійними виданнями антикомуністичного руху. Перемога демократичних сил на виборах до рад народних депутатів, Декларація про державний суверенітет України, виникнення альтернативної періодики змушують кореспондентів компартвидань до більш об'єктивного аналізу явищ, неупереджених оцінок, позбавляють їх від нашарувань комуністичної догматики. У другому півріччі компартійна преса увільняється від однобокого висвітлення суспільних протиріч, закликає до діалогу та стає на позиції, близькі до патріотично налаштованої громадськості Львівщини. Особливо помітно ця тенденція проявлялася на шпальтах районної та виробничої періодики.

¹ Державний архів Львівської області. – Ф. П – 3 (Львівський обком Компартії України), – Оп. 62. – Спр. 782 – Арк. 107.

² Чорний Д. Без строку давності // Вільна Україна. – 1988. – 5 січня.

³ Вільна Україна. – 1988. – 12 січня.

⁴ Брик М., Маловський В. Кому вони служать // Вільна Україна. – 1988. – 29 січня.

⁵ Ільницький М. Новоявлені місіонери // Вільна Україна. – 1988. – 3 квітня.

⁶ Гнатів Г., Сухонос Л. Спекулюючи демократією і гласністю // Вільна Україна. – 1988. – 21 червня.

⁷ Сухонос Л. Горі з пам'яті не викреслиш // Вільна Україна. – 1988. – 14 липня.

⁸ Шевцов В. Алле-парад львівських «вождят» // Вільна Україна. – 1988. – 30 серпня.

⁹ Сухонос Л. Патріотизм це любов і совість // Вільна Україна. – 1988. – 21 грудня.

¹⁰ Малишева Г. Історія свідчить // Нове життя. – 1988. – 26 січня.

¹¹ Боровець О., Каліка Я. Народ не прощає // Нове життя. – 1988. – 17 березня.

¹² Галенкін В. Привиди з вулиці Цепелінштрассе // Нове життя. – 1988. – 22 вересня.

¹³ Брик М. Правда про унію // Нове життя. – 1988. – 5 березня.

¹⁴ Івановська І. Моя відповідь «патріотам» // Авангард. – 1988. – 23 липня.

¹⁵ Батуріна Н. Нове про проведення масових заходів // Автобусобудівник. – 1988. – 12 серпня.

¹⁶ Зонов О. Різні вітрила гласності // Електрон – 1988. – 19 липня.

¹⁷ Цьох Й. Чого ни забыть, ни простить нельзя. Бандеровщина перед судом истории // Львовская правда – 1989. – 15 сентября.

¹⁸ Львовская правда. – 1989. – 1 июня.

¹⁹ Домбровская М., Лысюк А. Митинговый марафон // Львовская правда – 1989. – 26 апреля.

²⁰ Шипов А. Совершенно... не секретно // Львовская правда – 1989. – 1 августа.

²¹ Нечай А. Здравый смысл // Львовская правда – 1989. – 17 сентября.

²² Ибраев Б. Начало конструктивному диалогу // Львовская правда – 1989. – 25 ноября.

²³ Михайлович В., Пастернак Я. Побольше рассудительности, поменьше эмоций // Львовская правда – 1989. – 8 сентября.

²⁴ Кухта Т. Кому вони служать? // Радянська Верховина – 1989. – 29 серпня.

²⁵ Янкова Г. Наша позиція в перебудові // Перемога – 1989. – 27 травня.

²⁶ Петрів К. Совість – не дим, очі не виїсть // Перемога – 1989. – 26 грудня.

²⁷ Заводський гудок – 1989. – 4 січня.

²⁸ Слуцкін С. Кого захищає І. Калинець? // Заводський гудок – 1989. – 5 квітня.

²⁹ Заводський гудок – 1989. – 28 червня.

³⁰ Заводський гудок – 1989. – 4 січня.

³¹ Панас Г. Боротьба за велику справу // Львівсьільмашівець – 1989. – 11 січня.

³² Львівсьільмашівець – 1989. – 7 червня.

³³ Львівсьільмашівець – 1989. – 19 липня.

³⁴ Базелюк М. Чи потрібен заводу страйк? // Львівсьільмашівець – 1989. – 1 листопада.

³⁵ Бжезінський З. Радянській імперії загрожує розпад? // Ленінська молодь – 1990. – 4 січня.

³⁶ Сотник Л. Перебудові потрібна нова ідея // Ленінська молодь – 1990. – 4 січня.

³⁷ Зайченко О. Дорога в рабство // Ленінська молодь – 1990. – 24 березня.

³⁸ Рожик М., Лизанчук В. Комуніст вийшов з партії / // Ленінська молодь – 1990. – 1 травня.

³⁹ Андрєєва В. Розкол чи розвал // Ленінська молодь – 1990. – 10 липня.

⁴⁰ Герман С. Хай 22 січня стане днем національної згоди // Ленінська молодь – 1990. – 30 січня.

⁴¹ Герман С. ...Час великою надії і тривоги // Ленінська молодь – 1990. – 20 лютого.

⁴² Калічак Л. Під прапором консолідації // Голос Стрийщини – 1990. – 4 травня.

⁴³ Пак С. Україна: колонія чи держава // Голос Стрийщини – 1990. – 3 жовтня.

⁴⁴ Шот А. Такої сесії ще не було // Соціалістичний шлях – 1990. – 3 жовтня.

⁴⁵ Гандзюлевич Я. Про «Братерство» // Заводська правда – 1990. – 14 березня.

⁴⁶ Данилюк Р. А ми тую червону калину підіймемо... // Заводська правда – 1990. – 31 січня.

⁴⁷ Сербенська О. Мова і духовність суспільства // Маяк – 1990. – 12 січня.

⁴⁸ Суханова З. Події складні, неоднозначні... // Маяк – 1990. – 12 січня.

⁴⁹ Стефанюк І. Нова тактика Руху // Маяк – 1990. – 18 травня.

⁵⁰ Приставський В. Від пробудження до відродження // Маяк – 1990. – 3 грудня.

Summary

*Vasyl Chura
(L'viv)*

The representation of the national democratic movement development by the regional, district and industrial communist party press in the late 1980s in Lviv region.

The regional, district and factory communist party periodicals, being the obedient executors of the party apparatus' wills in 1988 made efforts to represent to the patriotically disposed region citizens the anticommunist movement as an antistate attempts aimed at the USSR destruction. Retaining their party orientation in 1989, the communist party periodicals demonstrate the attempts of the unprejudiced appraisals of the national democratic events in the region. In 1990 the political position of the CPU changes a lot. The pro-communist periodicals transform into the nationally disposed Lvivshchyna printed media.

Key words: the anticommunist actions, a strike, a meeting, periodicals, articles, publications, the communist party apparatus, the transformation.